Дзяржаўная ўстанова адукацыі “Сярэдняя школа № 3 г. Лепеля”

Урок беларускай літаратуры ў 6 класе

Сапраўдны сябар. Які ён?

Чытаем апавяданне Алены Васілевіч «Сябры»

Пушкіна Надзея Іванаўна,
настаўнік вышэйшай катэгорыі

2013 г.

Сучасны ўрок літаратуры – духоўнае адкрыццё. І кожны ўрок – з’ява цікавая і захапляльная. Вывучаемы твор можа выклікаць у падлеткаў супярэчлівыя пачуцці, барацьбу меркаванняў і ацэнак. Кожны вучань можа ўбачыць у адным і тым жа героі добрае і благое, высокае і нізкае. На ўроку літаратуры шасцікласнікі вучацца выказваць свае меркаванні, разважаць, весці дыялог, параўноўваць герояў, даваць ацэнку іх паводзінам і ўчынкам, знаходзіць новую інфармацыю, умець параўнаць яе з той, якую набылі раней. Важна і тое, што ўрок літаратуры – гэта творчасць, а вучні ўвесь час у творчым пошуку. У іх фарміруецца культура групавой дзейнасці. Кожны з іх можа быць задаволены вынікамі ўласнай працы, рабіць самаацэнку сваіх поспехаў, крытычна ставіцца да сваіх няўдач.

Мэты:

- ✓ *вучыць вызначаць галоўную думку твора, значэнне слоў “дружба”,” сябар”, “сяброўства”, “таварыш”, “прыяцель”;*
- ✓ *развіваць уменні характарызаваць і параўноўваць герояў на падставе іх учынкаў і паводзін; выказваць свае думкі і меркаванні; весці дыялог; творча і актыўна працаваць у групе.*

Тэхналогія: *развіццё крытычнага мыслення праз чытанне і пісьмо;*

Прыёмы:

- *двайны дзённік,*
- *вольнае пісьмо,*
- *апошняе слова,*
- *рэтраспектыўна-аналітычная гутарка.*

Абсталяванне:

- *падручнік, сшыткі па беларускай літаратуры,*
- *канверты з матэрыяламі для рэфлексіі,*
- *творчыя работы вучняў (ілюстрацыі да апявядання).*

Формы работы: *групавая, калектыўная.*

Эпіграф: *Дружба – вялікая справа. Без дружбы чалавеку цяжка жыць… Беражыце дружбу – гэта самае дарагое і важнае, што ёсць у чалавека.*

К. Чорны

Стадыя выкліку

Задача: *абудзіць у вучняў цікавасць да вывучэння мастацкага твора, да ўчынкаў і паводзін герояў.*

1. *Стварэнне эмацыянальнага настрою.*

Дзень добры! І сядайце, калі ласка!
Прыйшла сустрэчы жаданая пара.
Вас запрашаю на ўрок, нібыта ў казку,
Жадаю шчасця, поспехаў, дабра!

2. *Матывацыя вучняў да далейшай дзейнасці.*

Пытанні:

- ✓ З якім творам мы пазнаёміліся на мінулым уроку?
- ✓ Назавіце герояў твора.
- ✓ Аб чым жадаеце даведацца сёння на ўроку? Якія задачы паставіце перад сабой?

Сёння вы зможаце атрымаць адказы на пастаўленыя пытанні. Мы пагаворым з вамі пра важнае, неабходнае кожнаму чалавеку пачуццё – пачуццё дружбы. Вы будзеце працаваць у групах, адчуваць падтрымку і дапамогу сваіх сяброў.

3. Азначэнне паняцця (выступленне груп на аснове дамашніх напрацовак).

Настаўнік. Кожная група рыхтавала свае заданні. Вашы паведамленні будуюцца на аснове артыкулаў тлумачальнага слоўніка беларускай мовы. Як правільна сказаць па-беларуску: сябар ці друг, дружба ці сяброўства? Зараз паслухаем паведамленне кожнай групы.

⌖ *Паведамленне 1 групы.*

У тлумачальным слоўніку беларускай мовы падаюцца паняцці “друг” і “сябар”, “дружба” і “сяброўства”. Друг – 1) гэта той, хто дружыць з кім-небудзь, блізкі сябар, прыяцель; 2) прыхільнік, абаронца каго-небудзь; 3) ужываецца як зварот да блізкага чалавека, а таксама як ветлівы зварот да таварыша, суседа ці сустрэчнага чалавека.

⌖ *Паведамленне 2 групы.*

Ёсць слова дружбак. Гэта блізкі, шчыры сябар. Сябар – 1) той, хто звязаны з кім-небудзь сяброўствам; 2) прыхільнік, абаронца. У маўленні ўжываецца і слова “сябрук”. Яно значыць “прыяцель, сябар, таварыш”. Такім чынам, сябрук, сябар, друг і дружбак – гэта словы-сінонімы.

⌖ *Паведамленне 3 групы.*

Часам мы выкарыстоўваем і словы таварыш, прыяцель. У тлумачальным слоўніку мы знайшлі іх значэнне. Таварыш – 1) чалавек, блізкі каму-небудзь па агульнасці поглядаў, дзейнаці, умовах жыцця і пад.; 2) пры савецкай уладзе зварот да грамадзяніна. Прыяцель – блізка знаёмы чалавек, з якім устанавіліся сяброўскія адносіны. Такім чынам, таварыш і прыяцель – гэта не заўсёды сябры.

⌖ *Паведамленне 4 групы.*

Вучаніца. Сінонімамі з'яўляюцца таксама словы дружба і сяброўства. Сяброўства – адносіны паміж кім-небудзь, якія грунтуюцца на духоўнай блізкасці, агульнасці інтарэсаў, узаемнай прыхільнасці і пад.; дружба – блізкія адносіны, заснаваныя на ўзаемным давер'і, павазе, супольнасці інтарэсаў.

Стадыя асэнсавання.

Задача: *дапамагчы вучням актыўна успрыняць матэрыял; стварыць атмасферу роздуму і суперажывання.*

Настаўнік. Дома вы працавалі з тэкстам апавядання "Сябры", кожная група над сваёй часткай твора: складалі двайны дзённік, выпісалі 3 цытаты (пачатак, сярэдзіна, канец часткі), а потым давалі свае каментарыі. Зараз у групах абмяркуйце цытаты і каментарыі, найбольш цікавы варыянт мы паслухаем. Вам былі прапанаваны пытанні, якімі вы павінны былі карыстацца, калі складалі двайны дзённік.

Пытанні:

1. Чаму на гэту цытату звярнулі ўвагу?
2. Чым яна вас зацікавіла, усхвалявала?
3. Якая цытата зрабіла найвялікшае ўражанне?

1. Зачытванне цытат і каментарыя да іх.

Цытата	Каментарыі
1. Пра Лёню Саўчанка і Грышу Міхневіча ў школе казалі, што іх вадой не разальеш.	Хлопчыкі сябравалі. Сядзелі за адной партай, жылі на адной кватэры. Звярталіся адзін да другога па дапамогу. Некаторыя ў школе зайздросцілі ім.
2. Грышу Міхневічу, лепшаму вучню школы, паставілі няшчасную чацвёрку за адзін прапушчаны знак.	Грыша вельмі пакрыўдзіўся, злаваў на Лёню, вінаваціў яго ва ўсім.
3. Праз лес ішлі дзве дарогі. Адна – да вёскі, а другая – да балота. Лёня, стомлены і знясілены, не заўважыў, як павярнуў да балота.	Лёню не патрэбна была пяцёрка. Ён у той момант жадаў, каб побач быў яго сябар Грыша. Лёню патрэбна яго дапамога.
1. - І трэба ж, гэтак мяце і круціць – свету белага не відаць, хаця б Лёня не надумаўся ў гэтую непагадзь ісці…	Бацькі Лёні вельмі хваляваліся за сына. Яны яшчэ не ведалі, што хлопцы паспрачаліся і вырашылі пайсці дамоў.
2. - А дзе ж гэта ваш Лёня? Хіба не	Суседка пацікавілася, ці прыйшоў

прыйшоў яшчэ? - Няма. Куды ён пойдзе ў такую непагадзь?	дамоў Лёня. А потым сказала, што Грыша ўжо дома, але вельмі сумны, без настрою, есці адмовіўся.
3. А людцы ж мае! Апранайся , Ігнат, ды бяжы хутчэй на канюшню, едзь шукаць!	Маці Лёні вельмі напалохалася. А таму хутка прынялі рашэнне, што Ігнат паедзе шукаць свайго хлопца.
1. Ігнат праехаў лес, і так не сустрэўшы Лёню, вырашыў, што хлопцы ў дарозе, напэўна пасварыліся, а мо нават і пабіліся, і Лёня вярнуўся назад на кватэру.	Бацька доўга блукаў па лесе. Лёню ён так і не знайшоў. Думкі былі розныя, але Ігнат працягваў пошукі. Стаў зваць сына ўсё мацней і мацней.
2.- Сынок! Лёня! – мацней закрычаў Ігнат. -Я ту-ут! – данеслася з цемры.	Ігнат абрадаваўся: Лёня адгукнуўся. Значыць, жывы!
3. Здарылася якраз тое, чаго баяўся Ігнат: доўга блукаючы па балоце, хлопец праваліўся ў незамерзлую багну.	Хутка сцямнела. Лёня збіўся з дарогі і павярнуў да балота.
1. Неяк раніцай у нядзелю, калі Лёня ўжо ачуньваў, у сенцах пачулася нясмелае тупанне, потым адчыніліся дзверы і ўвайшоў Грыша Міхневіч.	Грыша лічыў сябе вінаватым у тым, што здарылася. Ён рашыў наведаць сябра і памірыцца з ім.
2. Што было, тое быллём парасло. Усё прайшло і няма чаго перагаворваць. Праходзь, брат, бліжэй да Лёні ды расказвай…	Словы Ігната падбадзёрылі Грышу. Ён адчуў, што Лёня не крыўдзіцца на яго і ўсё даўно дараваў.
3. Зразумеўшы, што ён памілаваны, Грыша перасеў на ложак да Лёні.	Сябры зноў разам!

2. *Рэтраспектыўна-аналітычная гутарка (праца з мастацкім тэкстам).*

Настаўнік. Зараз кожная група атрымае канверт з пытаннямі. Пытанні і адказы абмяркуеце ў групах, а потым будзеце адказваць.

- Чаму пра Лёню Саўчанка і Грышу Міхневіча казалі, што іх вадой не разальеш? (Сядзелі за адной партай. Жылі на адной кватэры. Звярталіся адзін да другога за дапамогай).
- Што адбылося паміж хлапчукамі ў школе? Якім паказвае сябе Грыша? (Грыша атрымаў горшую, чым Лёня, адзнаку, хаця лічыўся лепшым вучнем. Паводзіў сябе ганарыста, пагардліва, вінаваціў Лёню).
- Раскажыце, як Лёня трапіў у бяду. (Грыша не пачакаў сябра па дарозе дадому, і Лёня заблукаў у цёмным заснежаным лесе).

- Ці можам мы сказаць, што Грыша кінуў сябра ў бядзе? (Не. Ён не глядзеў на сябра, каб паказаць сваю крыўду, але яму стала страшна – азірнуўся: стаў непакоіцца за Лёню, хутка пабег па дапамогу дамоў).
- Ці правільна зрабіў Грыша, калі пабег дадому, каб расказаць дарослым, што здарылася? (Так. Сам ён мог бы заблукаць у цёмным лесе і не дапамог бы сябру).
- Раскажыце аб выратаванні Лёні.
- Што адчуваў Лёня ў час прыходу сябра? (Ён быў шчаслівы бачыць Грышу і ўсё яму даравáў).
- Ці паўплывала на Грышу ўся гэта гісторыя? (Грыша адчуваў сябе вінаватым. Ён зразумеў сваю памылку. Усё сам расказаў у школе, хацеў, каб яго выключылі са школы. Дома ад бацькі атрымаў лупцоўку).

3. Абарона творчых работ (ілюстрацыі да твора).

4. Прыказкі пра сяброўства.

Настаўнік. Прыказкі, якія ствараліся на працягу стагоддзяў, змяшчаюць мудрасць народа, яго жыццёвы вопыт. Многія з іх вучаць, як трэба сябраваць, як ставіцца да сяброў. Я чытаю пачатак прыказкі, а вы яе заканчваеце.

- Не той сябар, хто мёдам мажа, а той (хто праўду кажа).
- Новых сяброў набывай, а (старых не забывай).
- Не май сто рублёў, а (май сто сяброў).
- Скажы мне, хто твой сябар, і (я скажу, хто ты).
- З разумным сябрам павядзешся – (розуму набярэшся).
- Дружба пазнаецца ў (няшчасці).
- Сябра за грошы (не купіш).
- Дружба дружбай, а (служба службай).

Стадыя рэфлексіі

Задача: *дапамагчы вучням абагуліць матэрыял апавядання.*

1. Творчая работа. Прыём "Вольнае пісьмо"

Настаўнік. Сёння мы многа гаварылі пра сяброўства, абмеркавалі ўчынкі герояў апавядання Алены Васілевіч "Сябры". Прапаную вам напісаць вольнае пісьмо "Сапраўдны сябар – гэта…"

2. Вучні зачытваюць вольнае пісьмо.

- Сапраўдны сябар – гэта чалавек, які ніколі не здрадзіць і не кіне ў цяжкую хвіліну.
- Сапраўдны сябар – гэта чалавек, які ўмее сябраваць.
- Сапраўдны сябар – добры чалавек. Ён заўсёды побач.
- Сапраўдныя сябры заўсёды разам, у іх агульныя інтарэсы, яны ўмеюць даравáць і разумець адзін аднаго.

3.Апошняе слова.

Вучань. На маю думку, сапраўдны сябар – гэта той чалавек, да якога можна звярнуцца ў любы час. Гэта той чалавек, які з табой не толькі раздзеліць

турботы, але парадуецца за твае поспехі. У чалавека павінен быць сябар на ўсё жыццё. Сябры могуць спрачацца, сварыцца і мірыцца. Але адзін без аднаго яны жыць не могуць. Так адбылося і ў апавяданні Алены Васілевіч "Сябры".

Настаўнік. Кожная група атрымала канверт, у якім знаходзяцца аркушы паперы з напісанымі паняццямі. Гэтыя паняцці неабходна размясціць насупраць колераў светлафора, які вы бачыце на дошцы.

(*Паняцці: дабрыня, узаемадапамога, спрэчка, зайздрасць, чалавечнасць, надзейнасць, уменне цярпець слабасці друга, няшчасце, дрэнны настрой, падман, крыўда, дабрыня, давер, падтрымка, узаемаразуменне, раўнадушша, здрадніцтва*).

Насупраць чырвонага колеру: Што не трэба браць у жыццёвую дарогу сапраўдным сябрам? (*зайздрасць, падман, раўнадушша, здрадніцтва і т.д.)*

Насупраць жоўтага колеру: Калі трэба быць сапраўдным сябрам? *(спрэчка, няшчасце, дрэнны настрой і т.д.)*

Насупраць зялёнага колеру: Што трэба браць з сабой сапраўдным сябрам? (*дабрыня, чалавечнасць, давер, падтрымка, узаемадапамога, узаемапавага і т.д.)*

3. Выстаўленне і каменціраванне адзнак.

Настаўнік. Зараз у групах выстаўце і абмяркуйце адзнакі. Кожная група атрымлівае апошні канверт, у якім знаходзяцца літары. Вам неабходна скласці словы, а потым – сказ.

(Кожная група складае словы, а потым атрымліваецца сказ: "Давайце будзем сябраваць заўжды!".)

4. Заключнае слова настаўніка.

Настаўнік. Жадаю вам, дзеці, каб вы знайшлі ў жыцці сапраўдных сяброў, сябравалі і берaглі адзін аднаго. Яшчэ раз звяртаю вашу ўвагу на эпіграф да ўрока. Помніце гэтыя словы. Без сябра чалавек не зможа жыць. Дзякуй за добрую працу на ўроку.

5. Дамашняе заданне.

Пераказ апавядання па плане.